

2. Sídelní struktura a způsob bydlení

2.1. Sídelní struktura

Kraj je tvořen 6 okresy a dělí se na 22 správních obvodů ORP

Kraj byl zřízen ke dni 1. 1. 2000 a byl vymezen územím 6 okresů (Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava-město). Původní název Ostravský kraj byl ústavním zákonem č. 176/2001 Sb. k 31. 5. 2001 změněn na Moravskoslezský. Současná podoba území kraje je dána zákonem č. 387/2004 Sb., o změně hranic krajů, kdy k 1. 1. 2005 byly přesunuty 3 obce (Huzová, Moravský Beroun a Norberčany) z Moravskoslezského kraje do Olomouckého. Svou rozlohou 5 427 km² zaujímá 6,9 % území celé České republiky a řadí se tak na 6. místo mezi všemi kraji.

Správní struktura kraje doznala od posledního sčítání změn. S účinností od 1. 1. 2003 byla ukončena činnost okresních úřadů (okresy jako územně-orientační a statistické jednotky však dále existují) a jejich kompetence byly přeneseny na obce s rozšířenou působností, na krajské úřady a jiné regionální i centrální orgány. V Moravskoslezském kraji se stalo obcemi s rozšířenou působností (dále ORP) 22 měst. Území správních obvodů ORP bylo stanoveno na základě několika kritérií (např. spádovost, počet obyvatel) k novému správnímu centru a nebyla omezena hranicemi stávajících okresů. Tento nesoulad (územní neskladebnost) byl upraven na základě vyhlášky č. 513/2006 Sb., kterou se měnila vyhláška č. 564/2002 Sb., o stanovení území okresů ČR, a to tak že došlo ke změně příslušnosti k okresu u 14 obcí.

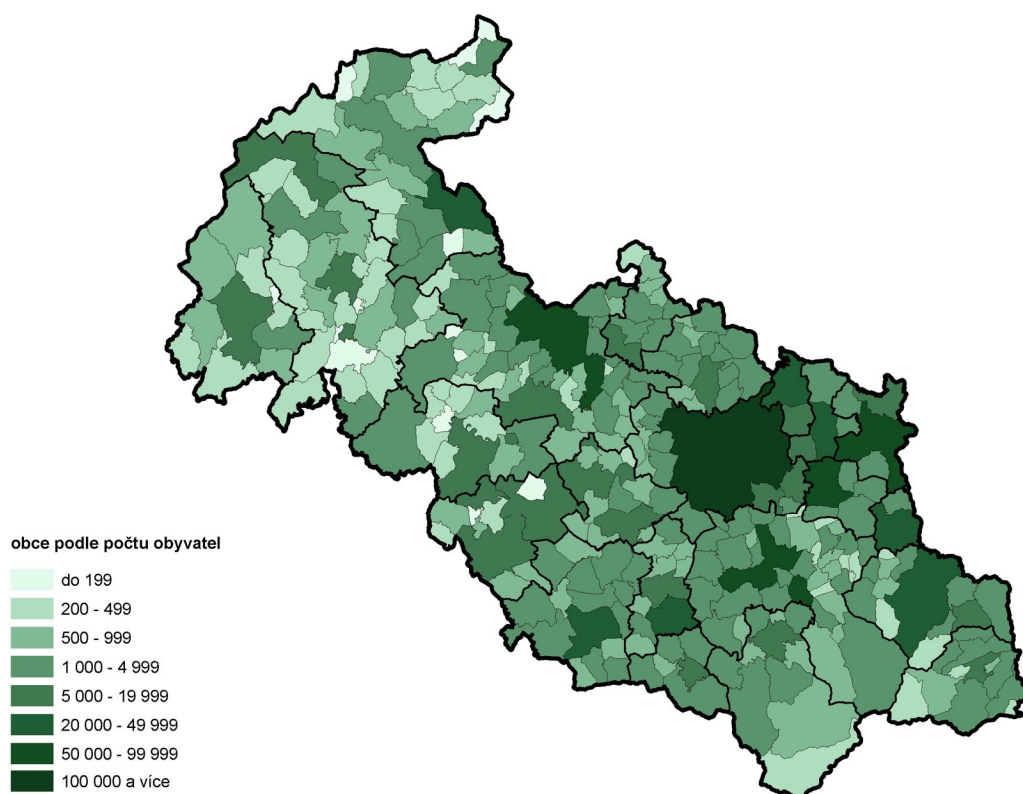
Tab. 2.1.1 Základní ukazatele sídelní struktury podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností

	Počet			Hustota obyvatel (osoby/km ²)	Na 1 obec připadá			Podíl obyvatel žijících (%)	
	obyvatel	obcí			rozloha (km ²)	obyvatel	částí obcí	ve městech	v obci s rozšířenou působností
		celkem	z toho měst						
Kraj celkem	1 205 834	300	42	222,2	18,1	4 019	2,1	75,6	67,9
v tom správní obvod ORP:									
Bílovec	25 156	12	2	155,0	13,5	2 096	1,8	67,5	29,4
Bohumín	28 742	2	2	598,2	24,0	14 371	4,0	100,0	75,3
Bruntál	36 924	31	4	58,7	20,3	1 191	1,8	66,7	45,0
Český Těšín	25 516	2	1	574,5	22,2	12 758	4,0	95,6	95,6
Frenštát pod Radhoštěm	18 823	6	1	190,9	16,4	3 137	1,0	58,0	58,0
Frýdek-Místek	107 481	37	3	223,8	13,0	2 905	1,4	59,5	52,4
Frýdlant nad Ostravicí	23 434	11	1	73,8	28,9	2 130	1,2	41,3	41,3
Haviřov	91 092	5	1	1 032,8	17,6	18 218	3,0	84,2	84,2
Hlučín	39 465	15	2	238,7	11,0	2 631	1,2	45,7	35,3
Jablunkov	22 214	12	1	126,2	14,7	1 851	1,0	25,8	25,8
Karviná	68 024	4	1	644,0	26,4	17 006	4,0	83,6	83,6
Kopřivnice	40 221	10	3	331,7	12,1	4 022	1,6	84,2	55,1
Kravaře	20 919	9	1	207,9	11,2	2 324	1,6	31,4	31,4
Krnov	40 269	25	3	70,1	23,0	1 611	2,5	68,9	59,6
Nový Jičín	46 884	16	1	170,3	17,2	2 930	2,2	49,5	49,5
Odry	16 990	10	2	75,8	22,4	1 699	3,2	76,5	42,8
Opava	101 046	41	2	178,2	13,8	2 465	2,2	63,1	57,7
Orlová	43 020	4	2	614,9	17,5	10 755	2,0	85,4	69,5
Ostrava	326 018	13	4	983,5	25,5	25 078	4,2	96,1	90,9
Rýmařov	15 500	11	2	46,6	30,2	1 409	3,0	73,7	52,9
Třinec	54 627	12	1	232,8	19,6	4 552	2,0	66,4	66,4
Vítkov	13 469	12	2	48,1	23,3	1 122	2,3	65,0	43,2
v tom okres:									
Bruntál	92 693	67	9	60,3	22,9	1 383	2,3	68,8	17,9
Frýdek-Místek	207 756	72	6	171,9	16,8	2 886	1,4	55,7	27,1
Karviná	256 394	17	7	719,7	21,0	15 082	3,2	87,2	22,2
Nový Jičín	148 074	54	9	168,0	16,3	2 742	2,1	66,2	15,7
Opava	174 899	77	7	157,1	14,5	2 271	1,9	55,5	33,4
Ostrava - město	326 018	13	4	983,5	25,5	25 078	4,2	96,1	90,9

Stabilizace počtu obcí v kraji v posledním desetiletí

Počet obcí na území kraje prošel v období zahrnujícím konání 5 populačních cenů významnými změnami. V roce 1970 v době sčítání byl kraj členěn na 406 obcí. V příštích deseti letech došlo k výrazné integraci obcí – zejména nejmenších do 1 tisíce obyvatel – do větších celků, jejímž výsledkem bylo 165 obcí při sčítání v roce 1980. Další vlna administrativního vývoje obcí – tentokrát opačného směru – nastala v dalších desetiletích, zejména po roce 1989, kdy se řada obcí znovu osamostatnila. Po roce 1991, kdy existovalo již 269 obcí, proběhlo další osamostatnění obcí až na 299 obcí v roce 2001. Jelikož ke dni 1. 1. 2011 vznikla jedna nová obec Libhošť (oddělením z města Nový Jičín), zaokrouhlil se počet obcí v kraji na 300.

Velikostní skupiny obcí v Moravskoslezském kraji

Zdroj: ČSÚ, SLDB 2011

63 % obcí má pouze 1 část obce

V kraji je 300 obcí, které v době sčítání měly 623 částí¹ obcí. Celkem 190 obcí v kraji mělo pouze 1 část, alespoň 10 částí měly Ostrava (37), Opava (15), Třinec (13), Fulnek (11) a Město Albrechtice (10). Nejvíce obcí s 1 částí se nachází v okrese Frýdek-Místek (63 obcí) a nejméně v okrese Karviná (7 obcí).

Tab. 2.1.2 Sídlní struktura podle velikostních skupin obcí k 26. 3. 2011

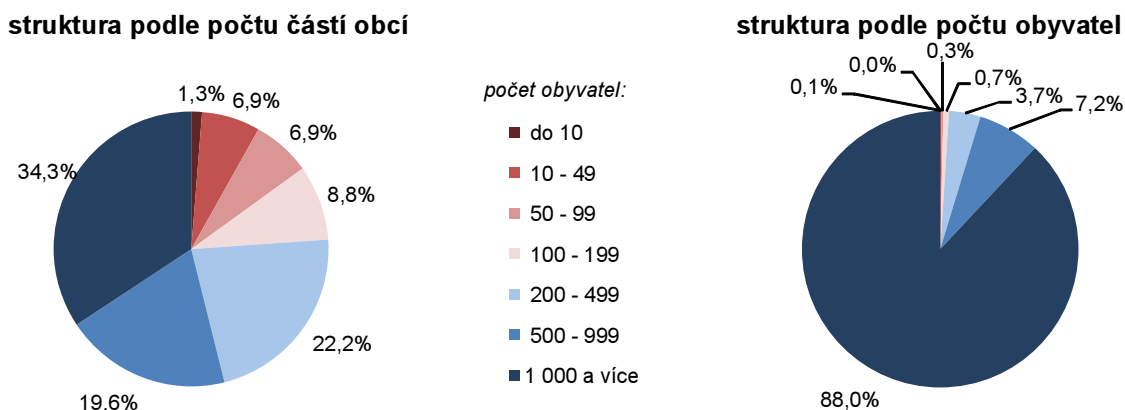
	Počet obcí	Podíl (%)	Rozloha obcí (km ²)	Podíl (%)	Počet obyvatel	Podíl (%)	Hustota obyvatel (osoby/km ²)
Kraj celkem	300	100,0	5 427	100,0	1 205 834	100,0	222,2
v tom obce s počtem obyvatel:							
do 199	14	4,7	106	2,0	2 120	0,2	19,9
200 - 499	59	19,7	815	15,0	19 360	1,6	23,8
500 - 999	79	26,3	1 071	19,7	57 571	4,8	53,7
1 000 - 4 999	115	38,3	2 032	37,4	236 838	19,6	116,6
5 000 - 19 999	21	7,0	674	12,4	163 837	13,6	243,2
20 000 - 49 999	7	2,3	283	5,2	181 586	15,1	641,3
50 000 - 99 999	4	1,3	232	4,3	248 298	20,6	1 071,3
100 000 a více	1	0,3	214	3,9	296 224	24,6	1 382,8

¹ Část obce je evidenční sídelní jednotka se samostatnou řadou čísel popisných a evidenčních, je zpravidla totožná s katastrálním územím a musí být územně celistvá, ale její zástavba souvislá být nemusí.

Průměrně 5 základních sídelních jednotek na 1 obec

Přesnější územní identifikace, než jakou poskytují jednotky katastrální území, obec a část obce, poskytuje základní sídelní jednotka (ZSJ)². V obcích kraje bylo ke dni sčítání celkem 1 512 ZSJ. Pouze 106 obcí mělo jednu ZSJ, což ukazuje na nízkou dezintegraci sídelních částí v rámci kraje. Naopak nejvíce ZSJ bylo v Ostravě (264), v Opavě (57), v Karviné (45) a v Třinci (40). Nejvyšší podíl obcí s 1 ZSJ byl v okrese Opava (46,8 % z celkového počtu obcí), naopak v okrese Karviná byla taková obec pouze jedna (5,9 % z celkového počtu obcí). Celkem 74 ZSJ v kraji bylo neobydleno a ve stejném počtu ZSJ žilo od 1 do 5 obyvatel (celkově 194 obyvatel), na druhé straně např. v ZSJ Osmý obvod v Ostravě-Porubě bylo sečteno 9 722 obvykle bydlících obyvatel. Průměrně mělo ZSJ v kraji téměř 800 obyvatel, což je po Hl. městě Praze druhá nejvyšší hodnota.

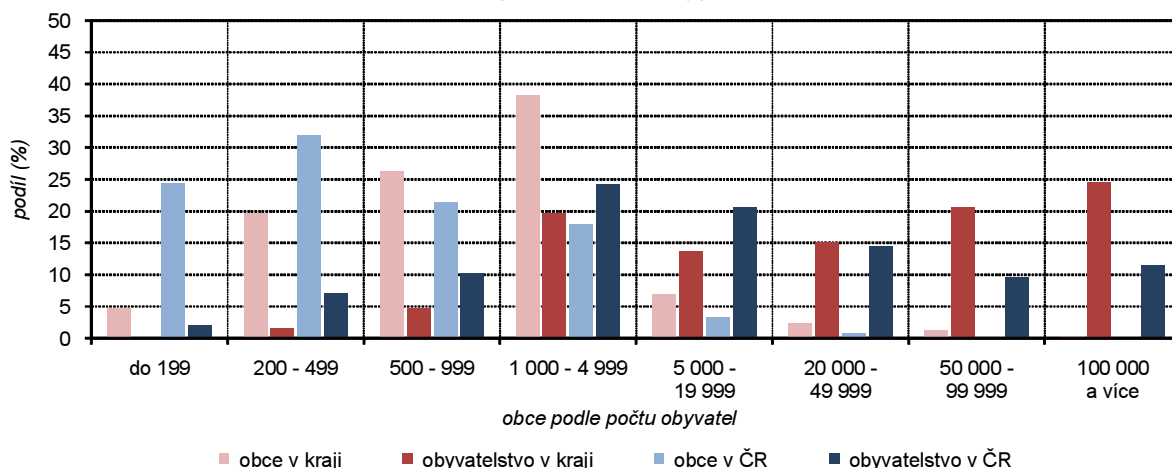
Graf 2.1 Velikostní struktura částí obcí

Tři čtvrtiny obyvatel kraje žije ve městech

V Moravskoslezském kraji je 42 měst, v nichž žije 911,1 tisíc obyvatel. Proti roku 1970 se počet měst zvýšil o 11, od roku 2001 přibyla 4 města (v roce 2002 Město Albrechtice, v roce 2007 Janov, v roce 2008 Andělská Hora a v roce 2011 Paskov). Nejvíce měst, a to 9, je tak v okrese s nejmenším počtem obyvatel, tedy v okrese Bruntál. Zvláštní skupinou měst jsou tzv. statutární města, kterými jsou Ostrava, Frýdek-Místek, Havířov, Karviná a Opava, což je spolu s Ústeckým krajem nejvíce v celé ČR. Největším městem v kraji je Ostrava (296 224 obyvatel), nejmenším pak Janov (272 obyvatel). Podíl městského obyvatelstva dosahuje v kraji 75,6 %, což je 5. nejvyšší hodnota mezi kraji (v ČR 69,9 %). Při porovnání okresů byl nejvyšší podíl v Ostravě-městě (96,1 %) a Karviné (87,2 %), naopak nejnižší v okresech Opava (55,5 %) a Frýdek-Místek (55,7 %).

Graf 2.2 Sídelní struktura obcí Moravskoslezského kraje a České republiky (bez Hl. m. Prahy)

² ZSJ je základní skladebnou částí sídelního útvaru, zahrnuje pouze zastavěné části katastrálního území. Používá se zejména ke statistickému sledování sociálně-ekonomických a územně-technických jevů přímo souvisejících s osídlením.

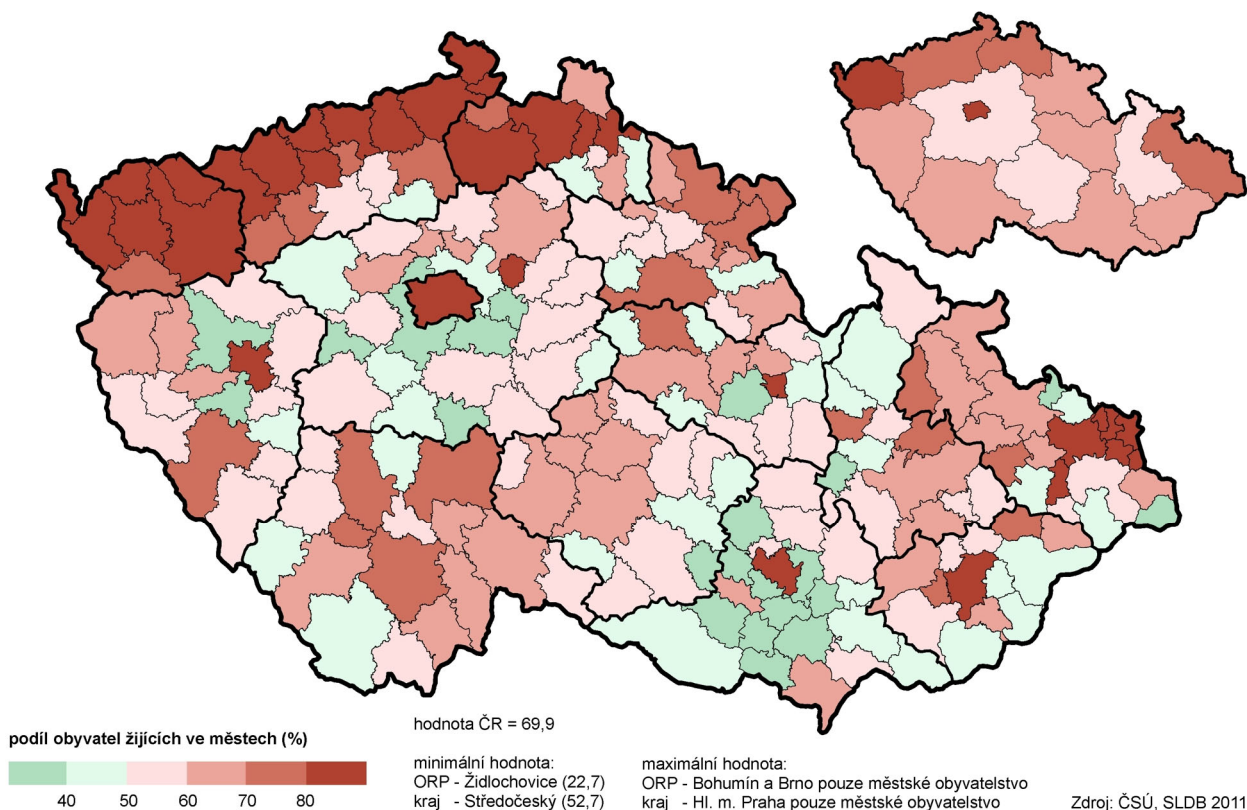
Stále vysoká koncentrace obyvatelstva

Moravskoslezský kraj je počtem přes 1 205 tis. obyvatel třetí nejlidnatější v ČR, rozloha 5 427 km² jej řadí mezi kraje středně velké a se svými 300 obcemi patří k regionům s nejmenším počtem sídel. Tomu odpovídají hodnoty ukazatelů vycházejících z těchto údajů. Hustota osídlení 222 obyvatel na km² je druhá největší po Hl. městě Praze, přičemž týž údaj pro celou ČR je 132 obyvatel na km². Rovněž průměrný počet 4 019 obyvatel na 1 obec řadí kraj na druhé místo hned za Prahu (v ČR má obec průměrně 1 670 obyvatel). Průměrná rozloha obce 18,1 km² je třetí největší v republice a je o necelých 50 % větší než rozloha průměrné obce v ČR (12,6 km²). Při srovnání velikostních charakteristik jednotlivých obcí je v čele krajské město Ostrava – je rozlohou největší a žije zde 296 224 obyvatel. Na druhém pólu je nejmenší s rozlohou 155 ha obec Karlova Studánka a s počtem 52 obyvatel obec Nová Pláň. Z pohledu okresů je největší rozlohou Bruntál (1 536 km²) a počtem obyvatel okres Ostrava-město (326 018 obyvatel). Obce s největší průměrnou rozlohou i nejvyšším průměrným počtem obyvatel jsou v okrese Ostrava-město. Naopak nejmenší průměrnou rozlohu mají obce v okrese Opava a početně nejmenší jsou obce na Bruntálsku.

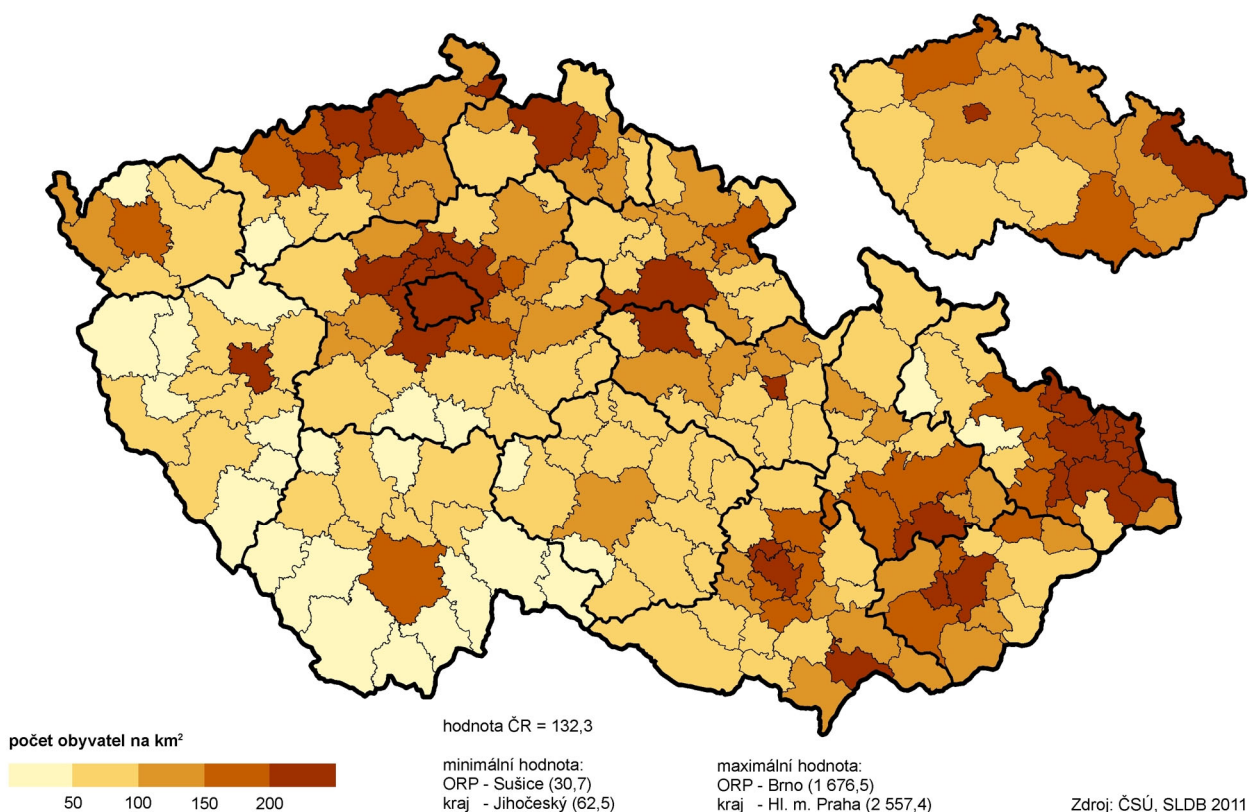
Pět měst v kraji má více než 50 000 obyvatel

V rozdělení obcí do velikostních skupin podle počtu obyvatel je na jedné straně Ostrava a dalších 11 měst s více než 20 tisíci obyvateli. Na druhém pólu je 14 obcí, v nichž žije v každé méně než 200 obyvatel. V obcích do 1 000 obyvatel bydlí pouze 6,6 % obyvatel kraje, což je nejmenší hodnota mezi všemi kraji republiky. Největší počet obcí Moravskoslezského kraje se nachází ve velikostní skupině 1 000 až 4 999 obyvatel. Celkem 115 obcí tvořilo 38,3 % celku a žilo zde 19,6 % obyvatel kraje. Většina obyvatel kraje (60,2 %), což je v rámci ČR výjimečné, žije ve městech nad 20 tisíc obyvatel. V krajské metropoli Ostravě žije téměř 300 tis. obyvatel, tj. zhruba čtvrtina obyvatel kraje. Dalšími velkými městy s počtem obyvatel nad 50 tisíc jsou Havířov, Opava, Karviná a Frýdek-Místek.

Městské obyvatelstvo ve správních obvodech ORP a krajích

Hustota obyvatelstva ve správních obvodech ORP a krajích

2.2. Druh pobytu

Základní metodický rozdí: sčítání 2011 zpracováno podle místa obvyklého pobytu

V Moravskoslezském kraji mělo ke dni sčítání trvalý pobyt 1 233 622 osob a 1 205 834 osob zde mělo obvyklý pobyt. Osoby s trvalým pobytem jsou osoby, které měly k datu sčítání v informačním systému evidence obyvatel evidovány v daném území trvalý pobyt. Místo obvyklého pobytu je odvozenou charakteristikou, je definováno jako místo, kde osoba obvykle tráví období svého každodenního odpočinku bez ohledu na dočasnou nepřítomnost z důvodu rekreace, návštěv, pracovních cest, pobytu ve zdravotnickém zařízení apod. Pro zahrnutí osoby do obvykle bydlícího obyvatelstva České republiky je rozhodující kritérium 12 měsíců pobytu na území ČR, případně úmysl dlouhodobého pobytu.

Tab. 2.2.1 Obvykle a trvale bydlící obyvatelstvo podle velikostních skupin obcí

	Osoby s obvyklým pobytem celkem	v tom s pobytem (%)		Osoby s trvalým pobytem celkem	v tom s pobytem (%)		Rozdíl mezi počtem osob s obvyklým a trvalým pobytem	
		obvyklým i trvalým	jen obvyklým		trvalým i obvyklým	jen trvalým	celkem	%
Kraj celkem	1 205 834	96,3	3,7	1 233 622	94,1	5,9	-27 788	-2,3
v tom obce s počtem obyvatel:								
do 199	2 120	93,9	6,1	1 740	92,6	7,4	380	21,8
200 - 499	19 360	94,6	5,4	18 618	90,9	9,1	742	4,0
500 - 999	57 571	95,6	4,4	56 880	93,2	6,8	691	1,2
1 000 - 4 999	236 838	96,0	4,0	240 419	94,1	5,9	-3 581	-1,5
5 000 - 19 999	163 837	95,7	4,3	172 055	93,9	6,1	-8 218	-4,8
20 000 - 49 999	181 586	96,8	3,2	187 098	94,0	6,0	-5 512	-2,9
50 000 - 99 999	248 298	96,5	3,5	255 385	93,8	6,2	-7 087	-2,8
100 000 a více	296 224	96,5	3,5	301 427	94,9	5,1	-5 203	-1,7

Počet obyvatel s obvyklým pobytem v kraji je nižší než počet osob s trvalým pobytem

Z celkového počtu obyvatel kraje jich bylo ke dni sčítání 1 160 702 přihlášeno k trvalému pobytu a současně mělo na území kraje pobyt obvyklý. Pouze s obvyklým pobytem bylo sečteno přes 45 tisíc obyvatel a naopak přihlášeno k trvalému pobytu (ale s obvyklým pobytem mimo kraj) bylo 72,9 tisíc osob. Rozdíl dosáhl hodnoty -27,8 tisíc osob (2,3 % z celkového počtu osob přihlášených k trvalému pobytu) a byl mezi všemi kraji absolutně největší. Záporný rozdíl byl společný všem krajům, s výjimkou Hl. m. Prahy (+32,8 tisíc osob) a Středočeského kraje (+20,3 tisíc osob). V rámci Moravskoslezského kraje nebyl kladný rozdíl zaznamenán v žádném okrese.

2.3. Způsob bydlení

Většina obyvatel bydlí v domech ...

Obyvatelstvo podle způsobu bydlení lze rozdělit na osoby bydlící v domech, což je převažující způsob bydlení, k datu sčítání tak bydlelo 99,5 % obyvatel kraje. Další část tvořily osoby bydlící v objektech mimo bytový fond (0,3 % obyvatel) a bezdomovci (0,2 % obyvatel).

Tab. 2.3.1 Obyvatelstvo podle způsobu bydlení

	Celkem	v tom		
		v bytech	v zařízeních	jinde
Bydlící osoby v domech	1 199 638	1 177 914	19 302	2 422
v tom:				
rodinné domy	517 755	517 246	318	191
bytové domy	653 386	651 422	1 867	97
ostatní budovy	28 497	9 246	17 117	2 134
v tom:				
ubytovací zařízení	16 374	1 665	13 008	1 701
z toho:				
ubytovny a svobodárny	4 648	184	4 274	190
studentské koleje	455	20	435	-
domovy mládeže, internáty	55	32	22	1
dětské domovy	407	77	330	-
ostatní zařízení pro děti a mládež	84	15	69	-
domovy důchodců	4 849	339	4 504	6
penziony pro důchodce	863	654	209	-
ústavy sociální péče pro postižené	1 823	112	1 660	51
nemocnice, léčebná zařízení, lázeňské ústavy	736	23	694	19
zařízení pro krátkodobé ubytování	1 192	223	884	85
azylová zařízení	526	124	392	10
věznice, vazební věznice	1 731	2	1 727	2
provozní budovy ¹⁾	7 938	7 209	412	317
Bydlící osoby v objektech mimo bytový fond	3 622	x	6	3 616
z toho:				
rekreační chata, chalupa	2 255	x	x	2 255
nouzové obydlí, přístřeší	1 314	x	x	1 314
mobilní (pohyblivé) obydlí	47	x	x	47

¹⁾ provozní budovy s byty, správní úřady (ohlašovny pobytu) a jiné budovy nesloužící k bydlení

... a v bytech

Z osob bydlících v domech jich 98,2 % bydlelo v bytech a 1,6 % v zařízeních. V členění osob bydlících v domech podle druhu budovy bydlelo 43,2 % osob v rodinných domech, v bytových domech 54,5 % a na ostatní budovy připadlo 2,4 % bydlících osob. Největší část osob bydlících v ostatních budovách bydlela v ubytovacích zařízeních (57,5 %), z toho nejpočetnější zastoupení měly osoby bydlící v domovech důchodců a v ubytovnách a svobodárnách. Z celkového počtu osob bydlících v ubytovacích zařízeních ale pouze 10,2 % bydlelo v bytech. Naproti tomu ze 7,9 tisíc osob bydlících v provozních budovách bydlelo 90,8 % z nich v bytech.

Až toto sčítání přineslo první informace o bezdomovcích

Problematika bezdomovců se při minulých sčítáních nijak neřešila, ucelené informace o této skupině obyvatel byly získány poprvé v historii. Sčítání se ale netýkalo skupiny lidí, která žije na ulici, s úřady nekomunikuje, komunikovat nechce a ani se nezajímá o nabízenou pomoc. Informace se vztahují na osoby, které využívají služeb azylových domů, domů na půli cesty, žijí v noclehárnách, v nízkoprahových denních centrech a dalších sociálních zařízeních.

Tab. 2.3.2 Bezdomovci podle pohlaví, věku a rodinného stavu

	Celkem	v tom (%)		v tom věková skupina (%)		
		muži	ženy	0 - 14	15 - 64	65 a více vč. nezjištěno
Bezdomovci	2 574	81,4	18,6	2,4	93,4	4,2
z toho podle rodinného stavu:						
svobodní, svobodné	1 292	82,4	17,6	4,9	93,5	1,6
ženatí, vdané	202	68,3	31,7	x	94,1	5,9
rozvedení, rozvedené	1 004	84,9	15,1	x	94,5	5,5
ovdovělí, ovdovělé	70	51,4	48,6	x	75,7	24,3

Počet sečtených bezdomovců byl mezi kraji nejvyšší

Nejvíce lidí bez domova bylo sečteno v Moravskoslezském kraji (2 574 osob), na druhém místě skončila Praha (1 254 osob) a na třetím Jihomoravský kraj (1 156 osob). V Moravskoslezském kraji jsou bezdomovci v rozhodující míře (z 97,4 %) občané ČR, jako bezdomovců bylo sečteno také 31 občanů Slovenské republiky, ale i 12 občanů Vietnamské socialistické republiky. Velká část bezdomovců sečtených v Moravskoslezském kraji také měla v kraji trvalý pobyt (95,6 %). Mezi bezdomovci v kraji jednoznačně převládají muži, žen bylo sečteno jen 18,6 %. Většina sečtených jsou lidé svobodní (50,2 %) nebo rozvedení (39,0 %) ve středním věku od 45 do 49 let. Z pohledu vzdělání je nejčetněji zastoupena skupina bezdomovců s výučním listem nebo se středoškolským vzděláním bez maturity (50,6 %). Druhou nejpočetnější skupinou jsou bezdomovci se základním vzděláním (26,5 %). Vysokoškolské vzdělání od bakalářského výše uvedlo v kraji jen 2,3 % sečtených. Z hlediska ekonomické aktivity je mezi bezdomovci starších 15 let nejvíce nezaměstnaných (47,2 %). Za pozornost stojí fakt, že 3,0 % nezaměstnaných bezdomovců hledá stále své první zaměstnání. Více než čtvrtina bezdomovců uvedla, že jsou ekonomicky aktivní, a 13,1 % jsou nepracující důchodci. Ze zhruba 800 ekonomicky aktivních bezdomovců jich podle odvětví nejvíce působí ve zpracovatelském průmyslu (37,0 %), ve stavebnictví (29,0 %) a v dopravě a skladování (6,5 %).